

Aan : Algemeen Bestuur
Datum : 21 maart 2024
Steller : Brandweezorg
Betreft : Achtergrondinformatie over PTSS (posttraumatisch stressstoornis)
Bijlagen : -

Aanleiding

Als gevolg van de documentaire opgebrand (<https://www.bnnvara.nl/zembla/artikelen/opgebrand>) van Zembla op 11 februari jl. over PTSS bij de brandweer is het denkbaar dat u vragen heeft over hoe een en ander geregeld is binnen VRBN. Met deze memo willen we u over het onderwerp informeren.

Situatie in Brabant-Noord

De uitzending van Zembla is best kritisch op het huidige beleid dat in ieder geval Rotterdam en Amsterdam voeren op het gebied van PTSS. In Brabant-Noord vinden we aandacht voor het onderwerp en de zorg voor de medewerkers die ermee kampen heel belangrijk. Een belangrijk uitgangspunt van ons beleidsplan is 'Mens en Werk in balans' dit betreft zowel de fysieke als mentale gezondheid van onze medewerkers. Onze aandacht gaat vooral uit naar goede opvang en ondersteuning voordat een posttraumatisch stressstoornis (PTSS) zich voordoet. We vinden het ook belangrijk dat we een goede landelijke (richt)lijn hebben om te handelen als er sprake is van PTSS.

Binnen Brabant-Noord hebben we uitgebreid gezocht, maar hebben we over de afgelopen jaren geen gevallen van PTSS of van soortgelijke klachten gevonden, hoewel het niet uitgesloten is dat er zich alsnog mensen gaan melden.

De 25 Veiligheidsregio's maken overigens gezamenlijk afspraken over hoe met dit onderwerp om te gaan. Echter, als VRBN hebben wij een eigen verantwoordelijkheid richting al onze medewerkers. Ook is het belangrijk om te melden dat er meer gebeurt dan alleen ondersteuning inzetten nadat een ingrijpende gebeurtenis heeft plaatsgevonden of wanneer er klachten zijn. Zo is er bij de aanstellingskeuring en vervolgkeuringen aandacht voor geestelijke gesteldheid. Bij medewerkers in de 24 uursdienst vindt er een assessment plaats waarin aandacht is voor omgaan met stress. En er is in de opleiding Manschap aandacht voor omgaan met ingrijpende gebeurtenissen en het vroeg herkennen van eventuele signalen.

PTSS erkennen als beroepsziekte

In de aankondiging van Zembla gaat het over het erkennen van Posttraumatische Stressstoornis als een beroepsziekte. De term beroepsziekte kan verschillende definities hebben en dat werkt verwarrend. In dit geval gaat het over de definitie van een beroepsziekte die recht geeft op aanspraken zoals die geregeld zijn in onze CAO. Die definitie verschilt niet wezenlijk van de definitie die de politie bijvoorbeeld hanteert: de mentale klachten moeten een verband hebben met het werk of met bijzondere werkomstandigheden. Het feit dat de veiligheidsregio's PTSS (nog) niet hebben erkend als beroepsziekte, staat niet in de weg om in individuele gevallen tot erkenning te komen dat bepaalde klachten direct verband houden met het brandweerwerk.

Wat doet Brabant-Noord?

Het is evident dat onze medewerkers met ingrijpende gebeurtenissen te maken hebben bij hulpverlening. Dat verdient persoonlijke aandacht. Dat wordt bij brandweer en veiligheidsregio al langdurig gedaan. We hebben al een lange traditie (10+ jaren) van collegiale ondersteuning en er wordt meermaals per jaar gebruik van gemaakt. We hebben een mix van eerste ondersteuning door ons eigen team en specialistische ondersteuning door specialisten. De eerste ondersteuning van het

TCO (Team Collegiale Ondersteuning) verloopt via individuele gesprekken of via groepsgesprekken na ingrijpende gebeurtenissen. Maar ondersteuning wordt soms ook opgestart via de bedrijfs- of keuringsarts. Daarnaast hebben we een afspraak met ARQ (Kenniscentrum Impact van Rampen en Crises) voor specialistische zorg wanneer er vermoeden is van verstoorde verwerking.

Wij passen maatwerk toe en kijken wat er voor de betreffende medewerker het meest passend is, bijvoorbeeld door snelle hulp of bij te dragen in de medische kosten. Erkenning als beroepsziekte gaat echter over juridische termen en afwegingen en creëert een grondslag voor aanspraken. Om tot hulpvaardige oplossingen te komen helpt het om te focussen op goed werkgeverschap: wat is er nodig om medewerkers zo goed mogelijk te begeleiden als zij mentale klachten hebben die verband houden met het werk? En wat kan en moeten betrokkenen en werkgever doen om klachten zoveel mogelijk te voorkomen?

Dit is een belangrijke aanvulling op de meer dagelijkse 'eigen' nazorg door de ingezette eenheden en functionarissen. Binnen onze organisatie is het een goed gebruik om na afloop van een (belastende) brandweerinzet de inzet gezamenlijk in informele sfeer na te bespreken, waarbij zowel aandacht is voor de technische als de emotionele aspecten. Ook worden onze Officieren van Dienst bij brandweerinzetten met slachtoffers mee gealarmeerd om op te treden als vangnet voor de bevelvoerder en het mede zorgdragen voor of opstarten van personele (na-)zorg.

In de uitzending wordt melding gemaakt van een machocultuur waarin geen ruimte is voor ingrijpende gebeurtenissen. Dit is iets wat we binnen Brabant-Noord niet herkennen. Door bijvoorbeeld gedurende de eerste brandweeropleidingen aandacht te hebben voor ingrijpende gebeurtenissen en de mogelijkheden tot hulp, ervaren we dat het normaal is dat gebeurtenissen aangrijpend kunnen zijn en er geen drempel op het inzetten van nazorg zit. Hoewel elke post een uniek karakter heeft krijgen we vanuit de organisatie het signaal terug dat het geschetste beeld bij Zembla iets van "vroeger" is.

Veranderend takenpakket

Naast hulpverlening in soms aangrijpende situaties zien we ook verschuivingen in het werk. Bijvoorbeeld, ook in Brabant-Noord wordt sinds eind 2022 vaker dan voorheen uitgerukt naar reanimatie meldingen. Door een wat terughoudende koers te varen proberen we hierbij de belasting voor onze mensen in de "groene zone" te houden. Doordat we met veel vrijwilligers werken, geldt dat zij hierin ook een keuze hebben om wel of niet mee te gaan. Hoewel de meesten dit niet zo ervaren, zij komen altijd wanneer de pieper gaat. Voor onze beroepscollega's en zeker in de grote steden geldt dat zij altijd "moeten" uitrukken. Doordat we ons terughoudend beleid ook voor onze beroepspost hanteren en dit monitoren en actief evalueren, zoeken we samen hoe we het best preventief om kunnen gaan met nieuwe potentieel ingrijpende taken.

Statement namens het Veiligheidsberaad:

Brandweermensen – beroeps en vrijwilligers – zetten zich vierentwintig uur per dag, zeven dagen in de week met hart en ziel in voor de samenleving. We zien dat zij met ingrijpende gebeurtenissen te maken krijgen bij de uitoefening van hun vak. De uitzending van Zembla heeft een duidelijk en aangrijpend beeld geschetst van wat de gevolgen van de uitoefening van het vak kunnen zijn. Dat trekken we ons zeer aan. Ieder geval van PTSS is er één te veel. Goed werkgeverschap is van groot belang voor de veiligheidsregio's. We zetten ons daarvoor in. We maken serieus werk van het zorgen voor medewerkers die uitvallen door mentale of fysieke klachten. De mentale en fysieke gezondheid van het personeel van de veiligheidsregio's staat daarom op de agenda van de Bestuurlijke Adviescommissie Brandweer. Vervolgens gaat het Veiligheidsberaad op 18 maart hierover in gesprek met de Minister van Justitie en Veiligheid. Het Veiligheidsberaad vindt het van groot belang om dit onderwerp stevig en in gezamenlijkheid met de Minister van Justitie en Veiligheid en de Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio op te pakken.

Onderzoek naar landelijke regeling PTSS voor de veiligheidsregio's

De Raad van Commandanten en Directeuren Veiligheidsregio's (RCDV) heeft de wens geuit om een verkennend onderzoek te doen naar de mogelijkheid om te komen tot een landelijke regeling voor mensen die gediagnosticeerd zijn met PTSS als gevolg van het werk bij de Veiligheidsregio. De achterliggende gedachte is dat het helpend zou zijn als medewerkers, waarbij PTSS gediagnosticeerd is, in ieder geval hetzelfde proces doorlopen. Er is nog een aantal keuzes te maken in de opzet en reikwijdte van de regeling. Deze worden tijdens de RCDV-vergadering van 8 maart 2024 doorgenomen. Denk bijvoorbeeld aan de voor- en nadelen van één uniforme landelijke regeling, aan het al dan niet maken van onderscheid tussen beroepskrachten en vrijwilligers, hoe om te gaan met schade of onkosten als gevolg van de aandoening, wie mag de diagnose stellen, hoe gaan we om met claims van oud-werknemers etc.

Enkele relevante aspecten

- Het al dan niet erkennen van een beroepsziekte is aan de individuele werkgevers, niet aan het Veiligheidsberaad of andere instanties. Dit in tegenstelling tot hoe dit bij de politie geregeld is, die dat als één werkgever doet.
- Het ministerie van JenV agendeert het onderwerp PTSS ook voor het Veiligheidsberaad in maart. De minister wordt dan ook meegenomen in bovengenoemde ontwikkelingen. - PTSS valt niet onder de Landelijke regeling aanspraken bij ongevallen.
- Voor de herziening van de "handreiking voor opvang en nazorg voor de brandweer", wordt de Landelijke richtlijn "psychosociale ondersteuning geüniformeerd" als uitgangspunt gebruikt. Deze brede richtlijn wordt op dit moment herzien. Wij gebruiken de handreiking voor opvang en nazorg voor de brandweer als basis voor onze aanpak op gebied van ingrijpende gebeurtenissen.
- Brabant-Noord is voorstander van een gezamenlijk goede landelijke richtlijn en vervolgens de regionale implementatie hiervan. Aandacht voor fysiek en mentaal welzijn maakt ook een belangrijk onderdeel uit van ons recente beleidsplan onder de ambitie: "mensen en werk in balans."